

Sosial diagonal

KRITIKK LANDSKAP
LAKKEGATA
AKTIVITETSPARK
OSLO

Daniel Ewald er
landskapsarkitekt og
jobber hos bår bakke.

Når landskapsarkitekter tegner mellomrom i byene våre, er ambisjonen ofte å fylle dem med innhold og attraksjoner, slik at de blir mer enn en hyggelig overnaskelse på veien. Hva om disse pustehullene i byen blir målet med turen neste gang? Eller enda bedre, at de blir del av den foretrukne veien å rusle eller trille. Lakkegata aktivitetspark er blitt et slikt sted. Anlegget fikk hederlig omtale i kåringen av Oslo bys arkitekturpris 2020, var finalist til landskapsarkitekturprisen 2020, og er nominert til Mies van der Rohe-prisen for 2022.

Vi befinner oss blant Gråbeingårdene i en eldre del av Oslo sentrum, et knippe øst for Akerselva; et strøk preget av tett boligbebyggelse langs gråskurte Trondheimsveien. Botanisk hage finner vi over Sans' gate i øst og Sofienbergsparken i nordvest, men mellom dem er det stort sett stille vegger, asfalt og støv. Det gamle anlegget ved Lakkegata skole var en del av dette bildet, og bar preg av å være dårlig vedlikeholdt og frekventert av byens løse fugler.

Spøkelser fra fortida. Jeg husker et seminar om utforming av skolegårder, der det dukket opp et innlegg av engasjerte foreldre som mobiliserte krefter til å utvide nettopp skolegården til Lakkegata skole, som ikke bestod av stort mer enn en inngjerdet tomt og et «ekstrarom» utenfor skolegården. Som en adskilt aktivitetsplass fra skolegården var denne tilgjengelig for alle i nærmiljøet, men plassen fremsto lukket, mørk og avvisende, noe som altså bidro til lysky aktiviteter mer enn til barnelek.

Rett utenfor, på nordvestsiden av Lakkegata skole, ligger Mosse Jørgensens plass. Her

Sosial diagonal

Beretningen om Lakkegata aktivitetspark er en solskinnshistorie, hvor spøkelser fra fortida, rufsete asfaltflak og ikke-sted forvandles til flertfunksjonell byromsromantikk.

Situasjonsplan.

var det lenge parkeringsplass, men før det, på 1830-tallet, ble stedet brukt som kirkegård under datidens store kolerepidemi. Denne rammet de fattige samfunnslagene på østkanten av byen særlig hardt etter et utbrudd på Enehaugen. De mange barna som døde ble først begravet i Vik, men grunstoffordene der besto mest av leie, som gjorde at levningene ikke ble nedbrutt. De ble derfor gravd opp og flyttet til østkanten, rett under det som i dag er Lakkegata skole. Der fikk de selskap av de to siste moderne som ble offentlig henrettet via halskugging på Etterstad. En slik historie er nok til at man kan begynne å tro på både forbannelser og hulest dunkel stemning.

Balansegang. Fortidens tristesser til side – som en av Oslos skoler med minst skolegård, som

samtidig ligger i et av strøkene med landets høyeste befolkningstetthet, har det vært et sterkt behov for utvidelse av uteområdene på Lakkegata skole. Tomta gjennomgikk derfor en total forvandling i årene 2017-2019. De sterke pådriverne blant foreldre og ansatte beredte grunnen for planleggerne ved å legge initiativet til politisk hold, samle midler og skape engasjement, før Undervisningsbygg etter hvert tok prosjektet under sin vinge og kontraherte et tverrfaglig prosjekteringssteam fra Asplan Viak. Oppgaven de fikk var å utrede hvordan skolegården kunne utvides og samtidig gjøres tilgjengelig som et byrom for nærmiljøet.

Teamet svarte med en stram regl for transformasjon av plassen etter prinsipper fra Jan Gehl, kombinert med nytenkning innen demokratisk byromsplanlegging. Eksempelvis ble master-

Over: Vakkert urbant. Leveformer, muraler og silkeglatt betong. Under: Egenmotivert aktivitet er i sentrum, her i form av spesiallagrede klattrevegger.

oppgaven «En jentestrategi», ført i pennen av landskapsarkitekt Vigdis Rishaug, lagt til grunn for programeringen. Hovedbudskapet i Rishaugs tese er at når et byrom formes på jentenes premisser, vil det fungere for alle. Det fordrer en miks av muligheter for delaktighet og observasjon, i omgivelser av opplevd trygghet. Dette betyr blant annet at det nye uterommet har rikelig med sittelasser. Sittelasser fungerer i sin tur best sammen med et tak, gjerne tak til en hel barnehage på tur. Og med de to komponentene på plass, er det også fint med en grill. Logikken er at hvis man tilrettelegger for familien på tur, vil tiltakene fungere på tvers av samfunnslag, aktivitetsnivå og kjønn. Videre er plassen gitt retning og form, farge og lys, og er krydret med oppholdssoner og tilrettelagt for ulike typer aktiviteter.

Motivasjon og delaktighet. Forskning på hvordan omgivelseres forutsetninger påvirker barn og unges aktivitetsnivå har lenge vært et fokus i fagstanden og på universitetene. Det ubestridelige faktum derfra er at oppslutning rundt konkurranseidrett relativt sett er synkende, mens egenmotivert aktivitet er økende. Enda tydeligere blir ulikhetene mellom kjønn og samfunnslag, da halvparten av dagens unge ikke bruker anlegg beregnet for konkurranser. Det er gode grunner

til å berømme anlegg som fremmer meistringsaktivitet fremfor konkurranseidrett, og enda mer når disse er plassert i gangavstand fra folke bolig og ikke i en drettspark eller hall man må kjøre bil til, noe som for mange oppleves enda mer ekskluderende.

Asplan Viaks lysdesignere har sørget for veiledende og trygghetsskapende belysning, så plassen er lysert også i mørketiden. Etter klokken 22 dempes belysningen for å redusere bruk og støy i de sene timer. Lokalt overvann håndteres i regnbred på sørenden, og utformingen av uteboderne er gjort i stil med de gamle bygningene. På nordsiden av anlegget, vendt mot syd, finnes sittegrupper og kanter som tilbyr utsikt og oversikt i alle retninger. På sørsiden er det apparater, klatrevegger og balanseleik. Et ruleanlegg av betong (ikke et skuteanlegg, understrekes det av landskapsarkitekten) runder av anlegget mot øst.

Vaskeekte urbant. Uterommene ved Lakkegata skole trengte mer enn en ansiktsløftning. Det har de nå fått ved et gjennomtøynet anlegg, der det som er overflatt til tilfældighetene også er tilrettelagt for: de spontane møtene, mylderet, leken.

I stedet for å bygge gjerdar, har man fjernet dem. Det fungerer fordi dette anlegget blir mye mer enn en skolegårdsutvidelse. Og nettopp dette var både oppdragsgjver og byggherre

Opphold, ferdsel og aktivitet i en oversiktlig og tydelig utforming. Mye har fått plass på lite areal i denne parken.

Parken byr på fleksible arealer med møblemot for opphold, enten det er med familien eller vennefolkene.

oppsett av, til ettertanke og inspirasjon for andre skolegårder i urbane strøk. Denne typen anlegg kan i større grad gi noe tilbake til byen.

Man kan feste seg ved at det er en del gummidekkede fallunderlag og prefabrikkert utstyr. Samtidig går debatten om lite miljøvennlige fallunderlag også i sirkel. Man kritiserer for utstrakt bruk av gummidekke, men sannheten er at det fortsatt ikke finnes fullverdige alternativer på markedet. Sikker er det i alle fall at feltene av fargestøtt gummi bidrar med struktur og holdbarhet til anlegget.

Kanskje det kunne ha vært et sprekere utvalg av utstyr med mer særpreg eller et mykere, mer naturlikt preg når man er omringt av tegl og brostein i alle himmelsretninger. Man kan også stille spørsmål ved det stramme formlig, som gir et mindre leket uttrykk for et sted som dette, fullt av mylder og livsglede, inntil man husker at dersom det ser ut som en lekeplass for unger er det til fordel for tenåringene, som også er en viktig målgruppe.

Det er med andre ord lite som ikke gir mening her. Kvaliteter som er verdt å ta vare på er også beholdt. Gamle, kraftige trær som strekker seg over rommet fra alle kanter danner en lur, grønn hvelving. Anlegget er innbydende på alle måter,

og treffer Sars' gate med en løynfallende mural som backdrop, i stil med flere praktfulle, veggdekkende urbane utsmykninger vi kjenner igjen fra Tøyen og Grønland. Det gir følelsen av å være i en musikkvideo, at livet er en dans og det er bare å kaste seg ut på pudderbetongen, en slik duvende betong som ser så myk ut at du ikke vil slå deg hvis du ramler på den.

Lakkegata aktivitetspark har blitt et vaskeekte urbant og inviterende anlegg, som ser ut til å virke etter hensikten. Her legges grunnlaget for bevegelsesfrihet i en del av Oslo som er preget av retlinjede, støvete gater og lange, grå kvartaler.

Lakkegata Activity Park, Oslo
Landscape Architects: Asplan Viak AS
Review by Daniel Ewald

The outdoor facilities at Lakkegata school in central Oslo were in dire need of an upgrade when Asplan Viak were hired to redesign it. The transformation follows the principles of Jan Gehl and incorporates new ideas on democratic planning of urban spaces. The result is a truly urban and inviting park that opens up an area of Oslo dominated by dusty streets and grey quarters.

Prosjektoppfølgingen

Prosjektets navn: Lakkegata aktivitetspark
Adresse: Lakkegata 75B, Oslo
Ferdigstilt: 2019
Oppdragsgjver: Utdanningsdirektoratet
Landskapsarkitekt: Asplan Viak AS
Medarbeidere: Kristine Austad Myklebust, landskapsarkitekt, MMLA; Helle Lind Storvik, landskapsarkitekt, MMLA; Espen Eriksen (teknisk rådgiver), landskapsarkitekt, MMLA; Sebastian Østlie, arkitekt, MMLA.
Konsulenter: RBE og John Nordli, RBE og Christian Fagge RBE og Mark Sundby
Innsavn: Gamleby og Rindstad/Dal
Rådgiver: PGS og Egit Eide, Alle fra Asplan Viak AS
Bulvarvegg prosjektert og utført av Betongpark
Brutto areal: 2800 kvm
Fotos: Kristian Borge March og Justin Thorvaldsen, Asplan Viak